

Araştırma Makalesi

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

Handan AKÇAÖZ^{1*}, Ayşenur GÜZEL¹, Büşra METİN¹, Valjon REDZEPI¹

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; Antalya ilinde tarımsal amaçlı kooperatiflere ortak olan ve ortak olmayan üreticilerin sosyo-ekonomik özelliklerini belirlemek, tarımsal amaçlı kredi kullanım durumlarını, kredi temin ettikleri kaynakları, kredi kullanımında ve geri ödemede karşılaştıkları sorunları araştırmaktır. Çalışmada; Antalya ilinde tarımsal amaçlı kooperatiflere ortak olan ve olmayan 80 üreticiye anket uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre en çok tercih edilen kredi kaynakları şahıslar ve T.C. Ziraat Bankası'dır. İncelenen işletmelerde üreticilerin kredi kullanma nedenlerinin başında tarımsal girdi temini ve işletme sermayesi eksikliğini tamamlama gelmektedir. Üreticilerin T.C. Ziraat Bankası'nı tercih etme nedenleri ise çiftçiye sübvansiyonlu kredi veren tek banka olması ve faiz oranlarının uygun olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Tarımsal kredi, finansman, kooperatif, T.C. Ziraat Bankası, Antalya

Evaluation of Agricultural Credit Utilization of Producers that are Partners and Non-Partners of Agricultural Cooperatives

ABSTRACT

The aim of this study is to determine to socio-economic characteristics of the producers who are partners and not members of the agricultural cooperatives in Antalya, their use of agricultural loans, the sources they obtain loans from and the problems they encounter in the use and repayment of loans. In the study, a questionnaire was applied to 80 producers who are or are not partners in agricultural cooperatives in Antalya. According to the results obtained from the research, the most preferred loan sources are people and T.C. Ziraat Bank. In the agricultural enterprises examined, the main reason for the producers to use credit is the supply of agricultural inputs and the completion of the working capital deficiency. The reasons why the producers prefer T.C. Ziraat Bank is that is the only bank that provides subsidized loans to the farmer and the interest rates are favorable.

Keywords: Agricultural credit, financing, cooperative, T.C. Ziraat Bank, Antalya

ORCID ID (Yazar sırasına göre)

0000-0001-6730-1631, 0000-0002-1680-6602, 0000-0001-5505-7782, 0000-0002-1162-2038

Yayın Kuruluna Geliş Tarihi: 17.06.2022

Kabul Tarihi: 21.08.2022

¹Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Antalya

*E-posta: hvurus@akdeniz.edu.tr

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

Giriş

Tarımsal üretim; risk ve belirsizliklerin yüksek olması, tarımsal ürünler arz ve talebinin esnek olmayışı, tarımsal piyasaların istikrarsız olması ve üretimin özelliği sebebiyle sermaye devir hızının yavaş olması gibi kendine has özelliklerinden dolayı diğer sektörler göre kârlılık bakımından bazı olumsuzluklara sahiptir. Tarım ürünlerinde talep esnekliklerinin düşük olması da üretimde dalgalanmalara ve bunun doğal bir sonucu olarak da fiyatlarda dalgalanmalara neden olabilmektedir. Fiyatlarda yaşanan dalgalanmalar ise üreticilerin gelirlerinde belirsizlikler yaratmakta (Öztürk, 2013) ve işletmelerin sermaye yetersizliği, uzun vadeli planlama ve finansman sorunlarını sıkça yaşamalarına neden olmaktadır. Bu sorunlar tarım işletmelerinde işletme dışı kaynaklara sıkça başvurulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle tarımsal krediler işletmelerin sürdürülebilir üretim yapabilmeleri açısından büyük önem taşımaktadır (Başaran ve ark., 2016).

Tarımsal krediler; tarımsal ürünlerin üretilmesi, işlenmesi, değerlendirilmesi, depolanması, bozulmadan saklanması ve pazarlanmasına, üretimi geliştirici bilgi ve teknolojiden yararlanmasına yönelik her türlü yatırım ve işletme harcamaları masraflarını karşılama konusunda öz sermayenin yeterli olmadığı durumlarda nakit sermayeyi tamamlamak için doğrudan üretimde kullanmak zorunda kaldıkları, ekonomik fayda ve etkisi kısa veya uzun süren yabancı kaynaklardır (Adıgüzel, 2006). Kısacası, tarım kredilerinin kullanılmasındaki temel amaç; kullanılan kredi ile yeterli miktarda girdi sağlanarak, üretim miktarını ve devamlılığını sağlamaktır. Ayrıca, Türkiye’de daha çok küçük aile işletmelerinin var olması, tarım sektöründe ürünün elde edilebilmesi için belirli bir sürenin geçmesi gerekliliği, yani gelir ile gider arasında zaman uyumunun olmaması tarımda kredi ihtiyacını artıran nedenlerden birisidir.

Türkiye’de tarımsal üretimde kredi kullanımı konusunda çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Köksal (2019), Küçüköğlü (2019), Özvardar (2019), Rad ve Aydoğdu (2019), Yola (2019), Kaşık (2015), Erdal (2012), Aksoy ve ark.

(2010), Altürk (2007), Fırat (1999), Artukoğlu (1993)). Uluslararası alanda tarımsal üretimde kredi kullanımı konusunda yapılan çalışmalardan bazıları ise Ameh ve Lee (2022), Mwonge ve Naho (2022), Allahverdiyev (2021), Balana ve Oyeyemi (2021), Balana ve ark. (2020), Brewer ve ark. (2019), Musa ve Kabuga (2019), Tusha (2019), Mersha ve Ayenew (2018), Samson ve Obademi (2018), Ifft ve Jodlowski (2017), Asante-Addo ve ark. (2016), Appiah ve ark. (2016), Tura ve ark. (2016), Elias ve ark. (2015), Adekoya (2014), Khatun ve ark. (2014), Kofarmata ve ark. (2014), Sinha ve Dhaka (2013), Hussain (2012), Ojiako ve Ogbukwa (2012), Nazari ve ark. (2011), Graham ve AgDarroch (2010), Kumar ve ark. (2010), Olagunju ve Ajiboye (2010), Nykial R.A. (2007), Gustafson (2004), Pandian ve ark. (2004), Manda (1990) olarak belirtilebilir.

Bu çalışmanın amacı; Antalya ilinde tarımsal amaçlı kooperatiflere ortak olan ve ortak olmayan üreticilerin sosyo-ekonomik özelliklerini ve tarımsal kredi kullanma durumlarını belirlemek, tarımsal kredi kullanma nedenlerini, kullanırken dikkat ettikleri faktörleri, krediyi vadesi içinde ödeyemedikleri durumlarda borcu nasıl ödediklerini, tarımsal gelirlerini nasıl değerlendirdiklerini araştırmaktır.

Materyal ve Yöntem

Çalışmanın materyalini birincil ve ikincil kaynaklardan elde edilen veriler oluşturmuştur. Antalya ilinin Serik ve Aksu ilçelerine ait köylerde, tarımsal amaçlı kooperatife ortak olan ve olmayan üreticilerden anket yoluyla derlenen veriler çalışmanın birincil kaynağıdır. Aksu ve Serik ilçelerinin Antalya merkezine ve kredi kaynaklarına yakın olması araştırma alanı seçiminde etkili olmuştur. Anket uygulaması Aralık 2018-Mart 2019 döneminde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda kooperatife ortak olan 40, ortak olmayan 40 üretici olmak üzere toplam 80 işletmede üreticilere anket uygulanmıştır. Çalışmada anket sayıları belirlenirken araştırma alanındaki önceki çalışmalar ve çalışmanın amacı dikkate alınmıştır. Anket uygulaması ile elde edilen veriler SPSS paket programı kullanılarak

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

değerlendirilmiş ve elde edilen sonuçlar çizelgelerde özetlenmiştir. Araştırmanın ikincil kaynakları ise ulusal ve uluslararası alanda yapılmış benzer çalışmalar ile konuyla ilgili kurum ve kuruluşlardır.

Araştırma Bulguları

Sosyo-Ekonomik Özellikler

Araştırmada incelenen işletmelerde cinsiyet, yaş, eğitim, deneyim süresi gibi özellikler incelenmiş ve elde edilen veriler Çizelge 1’de verilmiştir. İncelenen işletmelerde toplam nüfus 309 olup, bunun %50,81’ini erkek, %49,19’unu kadın nüfus oluşturmaktadır. Araştırma

kapsamında anket uygulanan üreticilerin %98,75’inin erkek, %1,25’inin kadın olduğu belirlenmiştir. Anket uygulanan üreticilerin %47,5’i 15-49 yaş aralığında, %52,5’i 50 ve üzeri yaş aralığındadır. Kooperatife ortak olan üreticilerin %57,5’i, kooperatife ortak olmayan üreticilerin ise %47,5’i 50 yaş ve üzeri gruptadır. Kooperatife ortak olan üreticilerin %50’si ilkokul, kooperatife ortak olmayan üreticilerin ise %57,5’i ilkokul mezunudur. İncelenen işletmelerde üreticilerin ortalama deneyim süresi 27 yıl olup bu değer kooperatife ortak olan üreticiler için 30 yıl, kooperatife ortak olmayan üreticiler için 24 yıldır.

Çizelge 1. İncelenen işletmelerde demografik özellikler

	Ortak Olan		Ortak Olmayan		Genel	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Aile Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı						
Erkek	69	47.59	88	53.66	157	50.81
Kadın	76	52.41	76	46.34	152	49.19
Toplam	145	100.00	164	100.00	309	100.00
Üreticilerin Cinsiyete Göre Dağılımı						
Erkek	39	97.50	40	100.00	79	98.75
Kadın	1	2.50	0	0	1	1.25
Toplam	40	100.00	40	100.00	80	100.00
Aile Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı						
0 – 6	7	4.83	5	3.05	12	3.88
7 – 14	12	8.28	24	14.63	36	11.65
15 – 49	82	56.55	101	61.59	183	59.22
50 +	44	30.34	34	20.73	78	25.24
Toplam	145	100.00	164	100.00	309	100.00
Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı						
15 – 49	17	42.50	21	52.50	38	47.50
50 +	23	57.50	19	47.50	42	52.50
Toplam	40	100.00	40	100.00	80	100.00
Ortalama Yaş	49.25		46.98		48.11	
Aile Nüfusunun Eğitim Durumu						
Okur Yazar Değil	8	5.52	5	3.05	13	4.21
Okur Yazar	6	4.14	6	3.66	12	3.88
İlkokul Mezunu	56	38.62	64	39.02	120	38.83
Ortaokul Mezunu	18	12.41	37	22.56	55	17.80
Lise Mezunu	32	22.07	23	14.02	55	17.80
Üniversite Mezunu	25	17.24	29	17.68	54	17.48
Toplam	145	100.00	164	100.00	309	100.00
Üreticilerin Eğitim Durumu						
İlkokul Mezunu	20	50.00	23	57.50	43	53.75
Ortaokul Mezunu	8	20.00	7	17.50	15	18.75
Lise Mezunu	7	17.50	6	15.00	13	16.25
Üniversite Mezunu	5	12.50	4	10.00	9	11.25
Toplam	40	100.00	40	100.00	80	100.00
Üreticilerin Ortalama Deneyim Süresi						
Yıl		30		24		27

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamındaki işletmelerde aile nüfusunun %64,72'si kendi işletmesinde tarımsal işlerde çalışmaktadır. Kooperatife ortak olan işletmelerde aile nüfusunun %68,97'sinin, kooperatife ortak olmayan işletmelerde ise %60,98'inin işletmede çalıştığı belirlenmiştir. İşletmeler genel olarak değerlendirildiğinde aile nüfusunun %5,5'i, kooperatife ortak olan işletmelerde %4.14'ü, kooperatife ortak olmayan işletmelerde ise nüfusun %6,71'i işletme dışında tarımsal işlerde çalışmaktadır.

Araştırmada anket uygulanan üreticilerin %10'u işletme dışında tarımsal işlerde çalışırken, bu oran kooperatife ortak olan üreticiler için %7,5, kooperatife ortak olmayan üreticiler için ise %12,5'tir. Araştırmada işletmeler genel olarak değerlendirildiğinde üreticilerin %36,25'inin tarım dışı işlerde çalıştığı belirlenmiştir. Kooperatife ortak olan üreticilerin %32,5'i, kooperatife ortak olmayan üreticilerin ise %40'ı tarım dışı işlerde çalışmaktadır (Çizelge 2).

Çizelge 2. İncelenen işletmelerde nüfusun çalışma durumu

	Ortak Olan		Ortak Olmayan		Genel	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Aile Nüfusunun İşletmede Çalışma Durumu						
Evet	100	68.97	100	60.98	200	64.72
Hayır	45	31.03	64	39.02	109	35.28
Toplam	145	100.00	164	100.00	309	100.00
Aile Nüfusunun İşletme Dışı Tarımsal İşlerde Çalışma Durumu						
Evet	6	4.14	11	6.71	17	5.50
Hayır	139	95.86	153	93.29	292	94.50
Toplam	145	100.00	164	100.00	309	100.00
Üreticilerin İşletme Dışı Tarımsal İşlerde Çalışma Durumu						
Evet	3	7.50	5	12.50	8	10.00
Hayır	37	92.50	35	87.50	72	90.00
Toplam	40	100.00	40	100.00	80	100.00
Aile Nüfusunun Tarım Dışı İşlerde Çalışma Durumu						
Evet	27	18.62	43	26.22	70	22.65
Hayır	118	81.38	121	73.78	239	77.35
Toplam	145	100.00	164	100.00	309	100.00
Üreticilerin Tarım Dışı İşlerde Çalışma Durumu						
Evet	13	32.50	16	40.00	29	36.25
Hayır	27	67.50	24	60.00	51	63.75
Toplam	40	100.00	40	100.00	80	100.00

İşletmelerde Tarımsal Geliri Değerlendirme
Üreticilerin tarımsal gelirlerini değerlendirme şekilleri de incelenmiş ve Çizelge 3'te sunulmuştur. Üreticilerin tamamının tarımsal üretimden elde ettikleri geliri aile ihtiyaçları için kullandığı görülmüştür. Kooperatife ortak

olan üreticilerin %65'i tarımsal geliri ile makine ekipman aldığını, %62,5'i bankaya yatırdığını belirtirken, kooperatife ortak olmayan üreticilerin ise %42,5'i gelirlerini bankaya yatırdıklarını, %35'i makine ekipman ve %35'i arazi aldıklarını ifade etmişlerdir.

Çizelge 3. İncelenen işletmelerde tarımsal geliri değerlendirme

	Ortak Olan (N=40)		Ortak Olmayan (N=40)		Genel (N=80)	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Bankaya yatırıyorum	25	62.50	17	42.50	42	52.50
Altın alıyorum	7	17.50	7	17.50	14	17.50
Döviz alıyorum	2	5.00	1	2.50	3	3.75
Arazi alıyorum	9	22.50	14	35.00	23	28.75
Makine ekipman alıyorum	26	65.00	14	35.00	40	50.00

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

Hayvan alıyorum	2	5.00	1	2.50	3	3.75
Aile ihtiyaçları için kullanıyorum	40	100.00	40	100.00	80	100.00

* Birden fazla cevap alınmıştır.

Kredi Kullanımı

Araştırma kapsamında anket uygulanan işletmelerde üreticilerin kredi kullanma durumları Çizelge 4'te verilmiştir. Üreticilerin %51,25'inin son 5 yılda (2014-2018) tarımsal

amaçlı kredi kullandığı, bu oranının kooperatife ortak olan işletmelerde %57,5, kooperatife ortak olmayan işletmelerde ise %45 olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4. Tarımsal amaçlı kredi kullanımı

	Ortak Olan		Ortak Olmayan		Genel	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Evet	23	57.50	18	45.00	41	51.25
Hayır	17	42.50	22	55.00	39	48.75
Toplam	40	100.00	40	100.00	80	100.00

Tarımsal Kredi Kaynakları: İncelenen işletmelerde üreticilerin tarımsal kredi kaynakları belirlenmiştir. Kooperatife ortak olup tarımsal amaçlı kredi kullanan işletmelerde üreticilerin %52,17'sinin şahısları tercih ettiği, bunu sırasıyla Ziraat Bankası (%39,13), diğer bankalar (%39,13), diğer kooperatifler

(%26.09) ve Tarım Kredi Kooperatifi'nin (%17.39) izlediği belirlenmiştir. Kooperatife ortak olmayıp tarımsal amaçlı kredi kullanan işletmelerde ise üreticilerin %72,22'sinin şahısları, %44,44'ünün Ziraat Bankası'nı tercih ettiği görülmüştür (Çizelge 5).

Çizelge 5. İncelenen işletmelerde tarımsal kredi temini

	Ortak Olan (N=23)		Ortak Olmayan (N=18)		Genel (N=41)	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Ziraat Bankası	9	39.13	8	44.44	17	41.46
Tarım Kredi Kooperatifi	4	17.39	0	0	4	9.76
Diğer Kooperatifler	6	26.09	0	0	6	14.63
Diğer Bankalar	9	39.13	0	0	9	21.95
Şahıslar**	12	52.17	13	72.22	25	60.98

* Birden fazla cevap alınmıştır. ** Şahıslar: Tüccarlar, firmalar, akrabalar

Tarımsal Kredi Kullanma Nedenleri: Kooperatife ortak olan ve tarımsal amaçlı kredi kullanan 23 üreticinin kredi kullanmalarındaki en önemli neden tarımsal girdi teminidir (%86,96). Bunu sırasıyla işletme sermayesi eksikliğini tamamlama (%78,26) ve makine yatırımı (%47,83) izlemektedir. Kooperatife

ortak olmayan ve tarımsal amaçlı kredi kullanan 18 üreticinin kredi kullanmalarındaki en önemli neden tarımsal girdi temini (%94,44) iken bunu sırasıyla işletme sermayesi eksikliğini tamamlama (%61,11) ve arazi alımının (%11,11) izlediği belirlenmiştir (Çizelge 6).

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

Çizelge 6. İncelenen işletmelerde tarımsal kredi kullanma nedenleri

	Ortak Olan (N=23)		Ortak Olmayan (N=18)		Genel (N=41)	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
İşletme sermayesi için	20	86.96	17	94.44	37	90.24
Arazi alımı	1	4.35	2	11.11	3	7.32
Makine yatırımı	11	47.83	1	5.56	12	29.27
Bina yatırımı	0	0	1	5.56	1	2.44
Sulama yatırımı	1	4.35	1	5.56	2	4.88
Hayvan alımı	1	4.35	1	5.56	2	4.88

* Birden fazla cevap alınmıştır.

Tarımsal Kredi Kullanırken Dikkat Edilenler: Tarımsal kredi kullanırken üreticilerin dikkat ettiği hususlar Çizelge 7’de verilmiştir. En önemli hususların faiz oranı (1.40), vade yapısı (1.41) ve teminatların durumu (1.69) olduğu belirlenmiştir. Aile, arkadaş vb. tavsiyesi (2.95) ise daha az önemli olarak bulunmuştur.

Kooperatife ortak olan ve olmayan işletmelerin ikisinde de tarımsal kredi kullanan üreticilerin dikkat ettiği hususlardan en önemlileri vade yapısı ve faiz oranı olarak belirlenmiştir. Aile, arkadaş vb. tavsiyesi ise her iki grupta da daha az önemli olarak görülmüştür.

Çizelge 7. İncelenen işletmelerde tarımsal kredi kullanırken dikkat edilenler

	Ortalama	Standart Sapma	Ölçek					Toplam
			1	2	3	4	5	
Tüm İşletmeler (N=41)								
Faiz oranına	1.40	0.52	61.25	37.5	1.25	0	0	100.00
Vade yapısına	1.41	0.50	58.75	41.25	0	0	0	100.00
Teminatların durumuna	1.69	0.54	33.75	65.00	0	1.25	0	100.00
Kredi verme zamanına	2.01	0.75	22.50	58.75	13.75	5.00	0	100.00
Kredi sürecindeki işlemlere	2.15	0.81	15.00	63.75	15.00	3.75	2.50	100.00
Aile, arkadaş vb. tavsiyesine	2.95	1.03	3.75	38.75	21.25	31.25	5.00	100.00
Kooperatife Ortak Olan İşletmeler (N=23)								
Vade yapısına	1.30	0.46	70.00	30.00	0	0	0	100.00
Faiz oranına	1.40	0.55	62.50	35.00	2.50	0	0	100.00
Teminatların durumuna	1.75	0.59	30.00	67.50	0	2.50	0	100.00
Kredi verme zamanına	2.10	0.81	20.00	57.50	15.00	7.50	0	100.00
Kredi sürecindeki işlemlere	2.10	0.81	12.50	75.00	7.50	0	5.00	100.00
Aile, arkadaş vb. tavsiyesine	3.08	1.12	2.50	42.50	7.50	40.00	7.50	100.00
Kooperatife Ortak Olmayan İşletmeler (N=18)								
Faiz oranına	1.40	0.50	60.00	40.00	0	0	0	100.00
Vade yapısına	1.53	0.51	72.50	27.50	0	0	0	100.00
Teminatların durumuna	1.63	0.49	37.50	62.50	0	0	0	100.00
Kredi verme zamanına	1.93	0.69	25.00	60.00	12.50	2.50	0	100.00
Kredi sürecindeki işlemlere	2.20	0.82	17.50	52.50	22.50	7.50	0	100.00
Aile, arkadaş vb. tavsiyesine	2.83	0.93	5.00	35.00	35.00	17.50	2.50	100.00

* Önem Derecesi: 1: Çok Önemli, 2: Önemli, 3: Nötr, 4: Önemli Değil, 5: Hiç Önemli Değil

İncelenen İşletmelerde Bankalardan Tarımsal Kredi Kullanımı

Bankalardan tarımsal kredi kullanan üreticiler Ziraat Bankası (%65,38), Denizbank (%26,92) ve Şekerbank’ı (%11,54) tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Kooperatife ortak olup bankalardan tarımsal kredi kullanan üreticilerin %50’si

Ziraat Bankası’nı tercih ederken, bunu sırasıyla Denizbank (%38,89) ve Şekerbank’ın (%16,67) izlediği, kooperatife ortak olmayıp bankalardan tarımsal kredi kullanan üreticilerin ise tamamının Ziraat Bankası’nı tercih ettiği belirlenmiştir.

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

Çizelge 8. İncelenen işletmelerde tarımsal kredi kullanılan bankalar

	Ortak Olan (N=18)		Ortak Olmayan (N=8)		Genel (N=26)	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Ziraat Bankası	9	50.00	8	100.00	17	65.38
Denizbank	7	38.89	0	0	7	26.92
Şekerbank	3	16.67	0	0	3	11.54
QNB Finansbank	1	5.56	0	0	1	3.85
TEB	1	5.56	0	0	1	3.85

* Birden fazla cevap alınmıştır.

Banka Kredisi Kullanırken Dikkat Edilenler: Araştırma kapsamında üreticilerin kredi kullandıkları bankayı seçerken dikkat ettikleri hususlar incelenmiştir (Çizelge 9). Kooperatife ortak olan üreticilerin kredi kullandıkları bankayı seçerken dikkat ettikleri hususların başında vade durumları (1.23) gelirken, bunu sırasıyla faiz oranları (1.25) ve kredinin maliyeti (1.60) izlemektedir. Bankanın büyüklüğü (2.35) ve bankanın sunduğu

danışmanlık hizmeti (2.30) ise daha az önemli hususlar arasında yer almaktadır. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin kredi kullandıkları bankayı seçerken dikkat ettikleri hususların başında faiz oranları (1.25), vade durumları (1.33) ve kredinin maliyeti (1.38) gelirken, bankanın sunduğu danışmanlık hizmeti (2.50) ve bankanın büyüklüğünün (2.43) ise daha az önemli hususlar arasında yer aldığı görülmektedir.

Çizelge 9. İncelenen işletmelerde banka kredisi kullanırken dikkat edilen konular

	Ortalama	Standart Sapma	Ölçek					Toplam
			1	2	3	4	5	
Tüm İşletmeler (N=26)								
Faiz oranları	1.25	0.44	75.00	25.00	0	0	0	100.00
Vade durumları	1.28	0.45	72.50	27.50	0	0	0	100.00
Kredinin maliyeti	1.49	0.66	56.25	41.25	1.25	0	1.25	100.00
Sektördeki uzmanlığı	1.99	0.70	22.50	58.75	16.25	2.50	0	100.00
Kredi işlemlerindeki kolaylık	2.00	0.68	18.75	66.25	11.25	3.75	0	100.00
Zor durumda kalınırsa bankanın tutumu	2.25	0.63	5.00	70.00	20.00	5.00	0	100.00
Bankanın büyüklüğü	2.39	0.80	5.00	65.00	17.50	11.25	1.25	100.00
Bankanın sunduğu danışmanlık hizmeti	2.40	0.72	3.75	61.25	27.50	6.25	1.25	100.00
Kooperatife Ortak Olan İşletmeler (N=18)								
Vade durumları	1.23	0.43	77.50	22.50	0	0	0	100.00
Faiz oranları	1.25	0.44	75.00	25.00	0	0	0	100.00
Kredinin maliyeti	1.60	0.78	50.00	45.00	2.50	0	2.50	100.00
Sektördeki uzmanlığı	1.83	0.68	30.00	60.00	7.50	2.50	0	100.00
Kredi işlemlerindeki kolaylık	1.93	0.53	17.50	72.50	10.00	0	0	100.00
Zor durumda kalınırsa bankanın tutumu	2.28	0.64	2.50	75.00	15.00	7.50	0	100.00
Bankanın sunduğu danışmanlık hizmeti	2.30	0.72	2.50	75.00	15.00	5.00	2.50	100.00
Bankanın büyüklüğü	2.35	0.80	2.50	75.00	10.00	10.00	2.50	100.00
Kooperatife Ortak Olmayan İşletmeler (N=8)								
Faiz oranları	1.25	0.44	75.00	25.00	0	0	0	100.00
Vade durumları	1.33	0.47	67.50	32.50	0	0	0	100.00
Kredinin maliyeti	1.38	0.49	62.50	37.50	0	0	0	100.00
Kredi işlemlerindeki kolaylık	2.08	0.80	20.00	60.00	12.50	7.50	0	100.00

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

Sektördeki uzmanlığı	2.15	0.70	15.00	57.50	25.00	2.50	0	100.00
Zor durumda kalırsa bankanın tutumu	2.23	0.62	7.50	65.00	25.00	2.50	0	100.00
Bankanın büyüklüğü	2.43	0.81	7.50	55.00	25.00	12.50	0	100.00
Bankanın sunduğu danışmanlık hizmeti	2.50	0.72	5.00	47.50	45.00	7.50	0	100.00

* Önem Derecesi: 1: Çok Önemli, 2: Önemli, 3: Nötr, 4: Önemli Değil, 5: Hiç Önemli Değil

T.C. Ziraat Bankası'nı Tercih Etme Nedenleri: Ziraat Bankası ile çalışan/çalışmış 17 üreticinin Ziraat Bankası'nı tercih etme nedenleri de incelenmiştir (Çizelge 10). Kooperatife ortak olup Ziraat Bankası ile çalışan/çalışmış üreticilerin Ziraat Bankası'nı tercih etme nedenlerinin başında çiftçiye sübvansiyonlu (indirimli) kredi veren tek banka olması (1.56) gelirken, bunu sırasıyla faiz oranlarının uygun olması (2.00), bankaya olan güven duygusu (2.67), banka ile iyi ilişkilerinin

olması (3.00) ve aile bireyleri istediği için bu bankayla çalışmaları (3.67) izlemektedir. Kooperatife ortak olmayıp Ziraat Bankası ile çalışan/çalışmış 8 üreticinin Ziraat Bankası'nı tercih etme nedenlerinin başında çiftçiye sübvansiyonlu (indirimli) kredi veren tek banka olması (1.13) gelmekte, bunu sırasıyla faiz oranlarının uygun olması (1.50), bankaya olan güven duygusu (2.00), banka ile iyi ilişkilerinin olması (2.75) ve aile bireyleri istediği için bu bankayla çalışmaları (3.88) izlemektedir.

Çizelge 10. İncelenen işletmelerde Ziraat Bankası'nı tercih etme nedenleri

	Ortalama	Standart Sapma	Ölçek					Toplam
			1	2	3	4	5	
Tüm İşletmeler (N=17)								
Çiftçiye sübvansiyonlu (indirimli) kredi veren tek banka olmasıdır.	1.35	0.49	64.71	35.29	0	0	0	100.00
Faiz oranlarının uygun olmasıdır.	1.76	0.75	35.29	58.82	0	5.88	0	100.00
Bankaya olan güven duygumdur.	2.35	1.06	17.65	47.06	23.53	5.88	5.88	100.00
Banka ile iyi ilişkilerim olmasıdır.	2.88	1.22	11.76	29.41	29.41	17.65	11.76	100.00
Aile bireyleri istediği için bu bankayla çalışıyorum.	3.76	1.15	0	17.65	23.53	23.53	35.29	100.00
Kooperatife Ortak Olan İşletmeler (N=9)								
Çiftçiye sübvansiyonlu (indirimli) kredi veren tek banka olmasıdır.	1.56	0.53	44.44	55.56	0	0	0	100.00
Faiz oranlarının uygun olmasıdır.	2.00	0.87	22.22	66.67	0	11.11	0	100.00
Bankaya olan güven duygumdur.	2.67	1.12	0	66.67	11.11	11.11	11.11	100.00
Banka ile iyi ilişkilerim olmasıdır.	3.00	1.32	0	55.56	11.11	11.11	22.22	100.00
Aile bireyleri istediği için bu bankayla çalışıyorum.	3.67	1.22	0	22.22	22.22	22.22	33.33	100.00
Kooperatife Ortak Olmayan İşletmeler (N=8)								
Çiftçiye sübvansiyonlu (indirimli) kredi veren tek banka olmasıdır.	1.13	0.35	87.50	12.50	0	0	0	100.00
Faiz oranlarının uygun olmasıdır.	1.50	0.53	50.00	50.00	0	0	0	100.00
Bankaya olan güven duygumdur.	2.00	0.93	37.50	25.00	37.50	0	0	100.00

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

Banka ile iyi ilişkilerim olmasıdır.	2.75	1.16	25.00	0	50.00	25.00	0	100.00
Aile bireyleri istediği için bu bankayla çalışıyorum.	3.88	1.13	0	12.50	25.00	25.00	37.50	100.00

* Önem Derecesi: 1: Çok Önemli, 2: Önemli, 3: Nötr, 4: Önemli Değil, 5: Hiç Önemli Değil

Bankalardan Alınan Tarımsal Krediyi Vadesinde Ödeyememe Durumunda Kredi Borcunu Ödeme Şekli: Bankalardan tarımsal amaçlı kredi kullanan üreticilerin %53,85'i ödemede sorun yaşamadıklarını ifade etmiştir. Krediyi vadesinde ödeyemeyen üreticiler ise başka bir bankadan ya da kredi kuruluşundan kredi kullanarak (%15.38) ve arkadaş, akraba, esnaf, tefeci vb. yerlerden para alarak (%15.38) borçlarını ödemiştir (Çizelge 11).

Çizelge 11. İncelenen işletmelerde bankalardan alınan tarımsal krediyi vadesinde ödeyememe durumunda kredi borcunu ödeme şekli

	Ortak Olan		Ortak Olmayan		Genel	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Arazi satarak	1	5.56	1	12.50	2	7.69
Başka bir bankadan ya da kredi kuruluşundan kredi kullanarak	3	16.67	1	12.50	4	15.38
Arkadaş, akraba, esnaf, tefeci vb. yerlerden para alarak	2	11.11	2	25.00	4	15.38
Altın vb. varlıklarını satarak	1	5.56	1	12.50	2	7.69
Ödemede sorun yaşamadım.	11	61.11	3	37.50	14	53.85
Toplam	18	100.00	8	100.00	26	100.00

Bankalardan Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi: Çalışmada anket uygulanan üreticilerden tarımsal kredi kullananların kredi kullanımına yönelik değerlendirmeleri incelenmiştir ve Çizelge 12'de verilmiştir.

Kooperatife ortak olup tarımsal kredi kullanan üreticilerin;

- %35,71'i aldığı krediyi tarım dışı faaliyetlerinde kullandığını,
- %21,43'ü krediyi başkasının adına çektiğini,
- %21,43'ü genelde borçlarını başka bir borç ile kapattığını,
- %50'si kredi hesaplarını kapatırken zorluk yaşadığını,
- %85,71'i banka kredilerinde sözleşmelere fazla imza attığını düşündüğünü,

- %85,71'i Ziraat Bankası'nın çiftçilere sunduğu reklamların yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Kooperatife ortak olmayıp tarımsal kredi kullanan üreticilerin;

- Tamamı aldığı krediyi tarımsal faaliyetlerinde kullandığını,
- Tamamı krediyi kendi adına çektiğini,
- %25'i genelde borçlarını başka bir borç ile kapattığını,
- %62,5'i kredi hesaplarını kapatırken zorluk yaşadığını,
- %75'i banka kredilerinde sözleşmelere fazla imza attığını düşündüğünü,
- %50'si Ziraat Bankası'nın çiftçilere sunduğu reklamların yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Çizelge 12. Bankalardan tarımsal kredi kullanımını değerlendirme

	Ortak Olan		Ortak Olmayan		Genel	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Ziraat Bankası'ndan aldığınız sübvansiyonlu kredi ile başka bankaya olan borcunuzu mu ödüyorsunuz?						
Evet	2	14.29	1	12.50	3	13.64
Hayır	12	85.71	7	87.50	19	86.36
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Aldığınız krediyi tarım dışı faaliyetlerinizde mi kullanıyorsunuz?						
Evet	5	35.71	0	0	5	22.73

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

Hayır	9	64.29	8	100.00	17	77.27
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Krediyi başkası adına mı çekiyorsunuz?						
Evet	3	21.43	0	0	3	13.64
Hayır	11	78.57	8	100.00	19	86.36
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Bankalardan aldığınız kredilerde hiç haciz işlemi yaşadınız mı?						
Evet	1	7.14	0	0	1	4.55
Hayır	13	92.86	8	100.00	21	95.45
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Kredi borcunuzu vadesinde ödeyemediğiniz oldu mu?						
Evet	2	14.29	1	12.50	3	13.64
Hayır	12	85.71	7	87.50	19	86.36
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Ziraat Bankası'na olan kredi borcunuzu diğer bankalardan kullandığınız kredi ile mi ödüyorsunuz?						
Evet	3	21.43	1	12.50	4	18.18
Hayır	11	78.57	7	87.50	18	81.82
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Genelde borçlarınızı bir başka borç ile mi kapatırsınız?						
Evet	3	21.43	2	25.00	5	22.73
Hayır	11	78.57	6	75.00	17	77.27
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Kredi hesaplarınızı kapatırken şu ana kadar hiçbir zorluk yaşamadan ödediğinizi söyleyebilir misiniz?						
Evet	7	50.00	5	62.50	12	54.55
Hayır	7	50.00	3	37.50	10	45.45
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Zirai krediyi Ziraat Bankası'ndan, diğer ihtiyaç kredilerinizi farklı bankalardan mı kullanıyorsunuz?						
Evet	4	28.57	4	50.00	8	36.36
Hayır	10	71.43	4	50.00	14	63.64
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Ziraat Bankası çalışanlarından memnun musunuz?						
Evet	8	57.14	6	75.00	14	63.64
Hayır	6	42.86	2	25.00	8	36.36
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Ziraat Bankası'nda zirai kredilendirme süreci ağır mı işlemektedir?						
Evet	5	35.71	2	25.00	7	31.82
Hayır	9	64.29	6	75.00	15	68.18
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Sübvansiyonlu çiftçi kredilerinin diğer bankalarca da verilmesi sizce doğru mudur?						
Evet	11	78.57	5	62.50	16	72.73
Hayır	3	21.43	3	37.50	6	27.27
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Çiftçilere taşıt ve konut kredileri gibi diğer ürünlerde de sübvansiyon yapılmalı mıdır?						
Evet	13	92.86	5	62.50	18	81.82
Hayır	1	7.14	3	37.50	4	18.18
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Tapu değerinin bankada düşük değerlendirilmesi kredi talebinizi olumsuz etkiliyor mu?						
Evet	11	78.57	6	75.00	17	77.27
Hayır	3	21.43	2	25.00	5	22.73
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Banka kredilerinde sözleşmelere fazla imza attığınızı mı düşünüyorsunuz?						
Evet	12	85.71	6	75.00	18	81.82
Hayır	2	14.29	2	25.00	4	18.18
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Çevrenizde bankalardan tarımsal kredi kullanarak iflas eden tarım işletmesi var mı?						
Evet	5	35.71	3	37.50	8	36.36
Hayır	9	64.29	5	62.50	14	63.64
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Kamu ve diğer finans kurumlarının çiftçilere yönelik sundukları kaynaklar hakkında bilginiz var mı?						

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

Evet	10	71.43	1	12.50	11	50.00
Hayır	4	28.57	9	87.50	11	50.00
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Ziraat Bankası'nın çiftçilere sunduğu reklamlar yeterli mi?						
Evet	12	85.71	4	50.00	16	72.73
Hayır	2	14.29	4	50.00	6	27.27
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00
Diğer bankaların çiftçilere sunduğu reklamlar yeterli mi?						
Evet	10	71.43	2	25.00	12	54.55
Hayır	4	28.57	6	75.00	10	45.45
Toplam	14	100.00	8	100.00	22	100.00

İncelenen İşletmelerde Şahıstan Borç Alma Durumu

Araştırma kapsamında yer alan işletmelerde kooperatife ortak olan üreticilerin %30'u ve kooperatife ortak olmayan üreticilerin %32,5'i şahıstan borç aldığını ifade etmiştir.

Şahıstan Borç Alma Nedenleri: Araştırma kapsamındaki tüm işletmelerde şahıstan borç

alan üreticilerin borç almalarındaki en önemli nedenlerin başında faiz oranı gelirken bunu sırasıyla tanıdık olması ve daha hızlı borç temini izlemektedir. Bankaların güven vermemesi ise daha az önemli nedenler arasında yer almaktadır (Çizelge 13).

Çizelge 13. İncelenen işletmelerde şahıstan borç alma nedenleri

	Ortalama	Standart Sapma	Ölçek					Toplam
			1	2	3	4	5	
Tüm İşletmeler (N=25)								
Faiz oranı	1.44	0.92	72.00	20.00	4.00	0	4.00	100.00
Tanıdık olması	1.52	0.65	56.00	36.00	8.00	0	0	100.00
Daha hızlı borç temini	1.60	0.71	52.00	36.00	12.00	0	0	100.00
Resmi işlemlerin olmaması	1.68	0.69	44.00	44.00	12.00	0	0	100.00
İpotek olmaması	1.84	0.90	36.00	52.00	8.00	0	4.00	100.00
Vadeyi istediğim gibi ayarlayabilme	1.84	0.90	40.00	44.00	8.00	8.00	0	100.00
Bankaların güven vermemesi	3.20	0.91	4.00	16.00	40.00	36.00	40.00	100.00
Kooperatife Ortak Olan İşletmeler (N=12)								
Tanıdık olması	1.58	0.79	58.33	25.00	16.67	0	0	100.00
Faiz oranı	1.67	1.23	66.67	16.67	8.33	0	8.33	100.00
Daha hızlı borç temini	1.67	0.78	50.00	33.30	16.67	0	0	100.00
Resmi işlemlerin olmaması	1.75	0.75	41.67	41.70	16.67	0	0	100.00
İpotek olmaması	1.92	1.16	41.67	41.67	8.33	0	8.33	100.00
Vadeyi istediğim gibi ayarlayabilme	2.17	1.03	25.00	50.00	8.33	16.67	0	100.00
Bankaların güven vermemesi	3.33	0.98	0	25.00	25.00	41.67	8.33	100.00
Kooperatife Ortak Olmayan İşletmeler (N=13)								
Faiz oranı	1.23	0.44	76.92	23.08	0	0	0	100.00
Tanıdık olması	1.46	0.52	53.85	46.15	0	0	0	100.00
Daha hızlı borç temini	1.54	0.66	53.85	38.46	7.69	0	0	100.00
Vadeyi istediğim gibi ayarlayabilme	1.54	0.66	53.85	38.46	7.69	0	0	100.00
Resmi işlemlerin olmaması	1.62	0.65	46.15	46.15	7.69	0	0	100.00
İpotek olmaması	1.77	0.60	30.77	61.54	7.69	0	0	100.00
Bankaların güven vermemesi	3.08	0.86	7.69	7.69	53.85	30.77	0	100.00

* Önem Derecesi: 1: Çok Önemli, 2: Önemli, 3: Nötr, 4: Önemli Değil, 5: Hiç Önemli Değil

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

Şahıstan Alınan Borç İçin Ödenen Faiz: Kooperatife ortak olup şahıstan borç alan üreticilerin %83,33'ünün aldığı borcu faizsiz öderken %8,33'ünün banka faiz oranının altında, %8,33'ünün banka faiz oranı kadar faiz

ödediği, kooperatife ortak olmayıp şahıstan borç alan üreticilerin ise %76,92'sinin aldığı borcu faizsiz öderken %23,07'sinin banka faiz oranı kadar faiz ödediği belirlenmiştir (Çizelge 14).

Çizelge 14. İncelenen işletmelerde şahıstan alınan borç için ödenen faiz

	Ortak Olan		Ortak Olmayan		Genel	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Banka faiz oranının altında	1	8.33	0	0	1	4.00
Banka faiz oranı kadar	1	8.33	3	23.07	4	16.00
Faizsiz	10	83.33	10	76.92	20	80.00
Toplam	12	100,00	13	100,00	25	100,00

Şahıstan Alınan Borcun Vadesini Belirleme: Şahıstan borç alan üreticilerin %92'si aldığı borcun vadesini kendisi belirlerken %8'inin vadesini borç veren şahıs belirlemiştir. Kooperatife ortak olup şahıstan borç alan üreticilerin %83,33'ü aldığı borcun vadesini

kendisi belirlerken %16,67'sinin vadesini borç veren şahsın belirlediği, kooperatife ortak olmayıp şahıstan borç alan üreticilerin ise tamamının aldığı borcun vadesini kendisi belirlediği görülmüştür (Çizelge 15).

Çizelge 15. İncelenen işletmelerde şahıstan alınan borcun vadesini belirleme

	Ortak Olan		Ortak Olmayan		Genel	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Evet	10	83.33	13	100.00	23	92.00
Hayır	2	16.67	0	0	2	8.00
Toplam	12	100,00	13	100,00	25	100,00

Şahıstan Alınan Borcu Vadesinde Ödeme: Araştırma kapsamındaki işletmelerde şahıstan borç alan üreticilerin %88'i borcunu vadesinde öderken %12'si borcunu vadesinde ödeyemediğini ifade etmiştir. Kooperatife ortak

olan üreticilerin %88,33'ünün, kooperatife ortak olmayan üreticilerin ise %92,31'inin borcunu vadesinde ödeyebildiği belirlenmiştir (Çizelge 16).

Çizelge 16. İncelenen işletmelerde şahıstan alınan borcu vadesinde ödeme

	Ortak Olan		Ortak Olmayan		Genel	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Evet	10	83.33	12	92.31	22	88.00
Hayır	2	16.67	1	7.69	3	12.00
Toplam	12	100,00	13	100,00	25	100,00

Vadesinde Ödenemeyen Borcu Ödeme Şekli: İncelenen işletmelerde şahıstan borç alan üreticilerin %88'i ödemede sorun yaşamamıştır. Borcunu vadesinde ödeyemeyen üreticiler ise bankalardan kredi kullanarak (%8) ve başka şahıslardan borç alarak (%4) ödediklerini belirtmiştir. Kooperatife ortak olan üreticilerin %83,33'ü şahıstan aldıkları borcu ödemede

sorun yaşamazken, borcunu vadesinde ödeyemeyen üreticiler ise bankalardan kredi kullanarak (%8,33) ve başka şahıslardan borç alarak (%8,33) ödediklerini belirtmiştir. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin %92,31'i ödemede sorun yaşamazken, borcunu vadesinde ödeyemeyen üreticiler bankalardan

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

kredi kullanarak (%7.69) ödediklerini belirtmiştir (Çizelge 17).

Çizelge 17. İncelenen işletmelerde şahıstan alınan borcu vadesinde ödeme

	Ortak Olan		Ortak Olmayan		Genel	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Bankalardan kredi kullanarak	1	8.33	1	7.69	2	8.00
Başka şahıslardan borç alarak	1	8.33	0	0	1	4.00
Ödemede sorun yaşamadım.	10	83.33	12	92.31	22	88.00
Toplam	12	100.00	13	100.00	25	100.00

Sonuç

Bu çalışmada tarımsal amaçlı kooperatife ortak olan ve olmayan üreticilerin tarımsal kredi kullanımına yönelik uygulamaları, düşünceleri ve değerlendirmeleri araştırılmıştır. Araştırmada Antalya ilinde 80 üreticiye uygulanan anketlerden elde edilen veriler kullanılmıştır. Çalışmanın kapsamında sosyo-ekonomik özellikler, tarımsal kredi kaynakları, bankalardan kredi kullanımı ve nedenleri, şahıslardan kredi kullanımı vb. konular yer almıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre üreticilerin ortalama yaşı 48,11 yıl ve ortalama deneyim süresi 27 yıldır. İncelenen tüm işletmelerde üreticilerin kendi işletmesi dışında tarımsal işlerde çalışmadığı, bununla birlikte tarım dışı işlerde çalışanların oranının %30'un üzerinde olduğu belirlenmiştir. İşletmelerde tarımsal amaçlı kredi kullanılmakta olup, bu kredinin kaynağı ağırlıklı olarak şahıslar ve bankalardır. Tarımsal kredi kullanılan bankalar içinde Ziraat Bankası ilk sırada yer almaktadır. Üreticilerin ağırlıklı olarak tarımsal girdi temini, işletme sermayesi ve makine yatırımı için kredi kullandıkları belirlenmiştir. Kredi kullanan üreticiler için önemli olan kredinin faiz oranı, vade yapısı ve teminatların durumudur. Bankalardan kredi kullanan üreticiler faiz oranı, vade durumu ve kredi maliyetine dikkat etmektedir. Üreticiler çiftçiye sübvansiyonlu kredi verdiği ve faiz oranı oranları uygun olduğu için Ziraat Bankası'nı tercih etmektedir. Bankalardan kredi kullanan üreticilerin geri ödemede yaşadığında tekrar başka bankalardan ya da şahıslardan borç aldığı, altın vb. varlıkları satarak borcunu ödemeye çalıştığı belirlenmiştir.

İncelenen işletmelerde üreticilerin önemli bir bölümünün şahıslardan borç aldığı görülmüştür. Bunun nedenleri faiz oranının düşük olması, tanıdıklardan borç alınması ve daha hızlı borç temin edilmesidir. Üreticilerin şahıstan aldığı borçların faiz oranının düşük olması genel eğilime ters bir bulgu olarak gözükse de genellikle akraba ve tanıdıklardan borç alındığı, tefeci vb. olmadığı için bu oranın düşük olduğu belirtilebilir. Şahıstan alınan borcun vadesini üretici belirlemekte olup, çoğunluğunun şahıstan aldığı borcu vadesinde ödediği görülmüştür.

Türkiye'de tarımsal işletmelerin küçük ölçekli olması, tasarruf yetersizliği, sermaye devir hızının düşük olması, sabit sermaye varlıklarının payının yüksek olması, tarımsal işletmelerin kredi kullanımı konusunda sorunlar yaşamaması, bilgiye ulaşma konusundaki sıkıntılar, eğitim düzeyinin düşüklüğü, işletmelerde tarımsal kredinin kullanımı konusunda önemli faktörler olarak ortaya çıkmaktadır. İşletmelerin büyük çoğunluğunun krediye ihtiyacı olup, kredi kullanımı düşük düzeydedir. Bölgelere göre kredi kullanımında eşitsizlikler vardır. Genellikle verilen kredinin miktarı üreticilerin ihtiyacını karşılamak için yeterli olmamakta, kredinin kullanımına yönelik denetimler yetersiz kalmaktadır.

Türkiye'de çeşitli bölgelerde yapılan tarımda kredi kullanımına yönelik araştırmalarda; geri ödemede yaşanan zorluklar, faiz oranlarının yüksek olması, krediye ulaşmanın zor olması, çok fazla formalite ve işlem olması, geri ödeme süresinin kısa olması, krediye karşılık teminat verilememesi, açılan kredi limitlerinin yetersiz olması, girdi fiyatlarının ürün fiyatlarına göre daha hızlı artması, tarımsal ürün verim ve

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

fiyatlarındaki belirsizlik nedeniyle tarımsal gelirin yıldan yıla büyük dalgalanma göstermesi vb. faktörler üreticilerin kredi kullanmama nedenleri olarak belirlenmiştir. Üretici düzeyinde tarımsal kredi kullanma nedenleri ise işletme sermayesi eksikliğini gidermek, girdi temin etmek, tarımsal yatırım yapmak ve tüketime yönelik ihtiyaçları karşılamaktır.

Antalya ilinde yapılan bu çalışmadan elde edilen sonuçlar ülke genelinde üreticilerin tarımsal kredi kullanımına yönelik değerlendirmeler ile benzerlik göstermektedir. Sonuç olarak; tarımsal kredi kullanımını etkin ve faydalı bir uygulamaya dönüştürmek için kredi kullanımı konusunda üretici bilgilendirilmeli, kredi ihtiyaca uygun olan miktarda ve zamanda verilmeli, kredinin alınan amaca uygun kullanılıp kullanılmadığı denetlenmeli, kredinin kalkınma hedeflerine uygun olarak kullanılması sağlanmalı, Tarım Kredi Kooperatifleri etkili bir rol almalı, Ziraat Bankası'nın tarım dışında kullandığı kredilerin tarımla ilgili sanayi dallarına verilmesi sağlanmalı, özel bankaların tarıma yönelik uygulamaları sektörün özelliği dikkate alınarak yapılmalı ve kredi kullanımına yönelik tüm işlemlerde üreticiye danışmanlık hizmeti sunulmalıdır.

Kaynaklar

- Adekoya, O. A. (2014) The patterns and determinants of agricultural credit use among farm households in Oyo State, Nigeria. *Asian Economic and Financial Review* 4(10): 1290-1297.
- Adıgüzel, Ö. (2006) Tokat ili Turhal ilçesi tarım işletmelerinin tarımsal kredi kullanım durumları, üreticiler üzerine etkileri, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Aksoy, A., Işık, H. B., İkikat Tümer, E. (2010) Antepfıstığı işletmelerinde tarımsal kredi kullanımına etki eden faktörlerin analizi. 9. Tarım Ekonomisi Kongresi, 22-24 Eylül, Şanlıurfa.

- Allahverdiyev, E. (2021) Business risk, financial risk, and liquidity management on U.S. farms – Evidence from selected states. *Agriculture and Applied Science Agribusiness and Applied Economics* North Dakota State University, MSc Thesis, Fargo, North Dakota.
- Altürk, D. (2007) Polatlı ilçesi tarım işletmelerinde münavebede yer alan başlıca ürünlerde işletme sermayesi talebi ve kredi kullanımının incelenmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Ameh, M., Lee, S. H. (2022) Determinants of loan acquisition and utilization among smallholder Rice Producers in Lagos State, Nigeria. *Sustainability* 2022: 1-14.
- Appiah, E. K., Baah-Mintah, R., Owusu-Adjei, E. (2016) Effects of credit on agricultural inputs and technology in the Nkoranza North District, Ghana. *American Journal of Rural Development* 4(6): 134-142.
- Artukoğlu, M. M. (1993) Tarımsal kredinin tarım sektörünün gelişmesindeki önemi ve Manisa merkez ilçe tarım işletmelerinde tarımsal kredi kullanımının analizi. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, İzmir.
- Asante-Addo, C., Mockshell, J., Sidding, K. and Zeller, M., Egyir, I.S. (2017) Agricultural credit provision: What really determines farmers' participation and credit rationing. *Agricultural Finance Review*, 77 (2): 239-256.
- Balana, B. B., Oyeyemi, M. A. (2021) Credit constraints and adoption of agricultural technologies in developing countries? Evidence from Nigeria. *International Conference of Agricultural Economists*, August 17-31, 2021.
- Balana, B., Mekonnen, D., Haile, B., Hagos, F., Yimam, S., Ringler, C. (2020) Are smallholder farmers credit constrained? Evidence on demand and supply constraints of credit in Ethiopia and Tanzania. *International Food Policy Research Institute Discussion Paper*, 01974.

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

- Başaran, B., Atik, V. T., Güngör, G. (2016) Türkiye'de tarımsal kredi kaynakları ve kredilerde denetim sorunu. 12. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 25-27 Mayıs, Isparta, 1723-1732.
- Brewer, B. E., Bergtold, J. S., Featherstone A. M., Wilson C. A. (2019) Farmers' choice of credit among the Farm Credit System, Commercial Banks and Nontraditional Lenders. *Journal of Agricultural and Resource Economics* 44(2): 362-379.
- Elias, S., Ahmad, I. M., Patil, B. L. (2015) The determinants of access to agricultural credit for small and Marginal Farmers in Dharwad district, Karnataka, India. *Research Journal of Agriculture and Forestry Sciences* 3(5): 1-5.
- Erdal, B. (2012) Tarım işletmelerinin finansmanı ve kredilendirme: Bursa ili Merkez ilçeleri meyvecilik işletmeleri örneği. Uludağ Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Fırat, O. (1999) T.C. Ziraat Bankası'nın tarımsal kredi uygulamaları ve Tokat ili Merkez ilçedeki tarım işletmelerinin bu uygulamalardan yararlanma etkinliği üzerine bir araştırma. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Tokat.
- Graham, A. W., AgDarroch, M. (2001) Relationship between the mode of land redistribution, tenure security and agricultural credit use in KwaZulu-Natal. *Development Southern Africa* 18(3): 295-308.
- Gustafson, C. R. (2004) Agribusiness trade credit - A paradox. Department of Agribusiness and Applied Economics Agricultural Experiment Station North Dakota State University, Agribusiness and Applied Economics Report No: 534.
- Hazneci, E., Ceyhan, V. (2011) Amasya ili Merzifon ilçesinde süt sığırcılığı yapan tarım işletmelerinde risk analizi. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 24(2): 109-114.
- Hussain, T. (2012) Factors influencing demand for Credit from formal and informal sources in Gujranwala District, Pakistan-A case of commercial banks and arties. Department of International Environment and Development Studies (NORAGRIC) Norwegian University of Life Sciences (UMB) International Development studies MSc Thesis.
- Ifft, J., Jodlowski, M. (2017) Federal crop insurance and agricultural credit use. Agricultural and Applied Economics Association Annual Meeting, Chicago, Illinois.
- Kaşık, C. (2015) Kahramanmaraş ili Türkoğlu ilçesinde çiftçilerin tarımsal amaçlı kredi kullanmalarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- Khatun, M., Hossain, T. M. B., Khandoker, S., Kundu, N. D. (2014) Constraints to access credit and its impact: A study on farm households. *International Journal Of Business, Social And Scientific Research* 1(3): 195-204.
- Kofarmata, Y. I., Applanaidu, S. D., Hassan, S. (2014) Determinants of participation in credit market among the farmers in Northern Nigeria. *Handbook on the Emerging Trends in Scientific Research*, 429-439.
- Köksal, H. (2019) Samsun ilinde tarımsal kredi kullanımının analizi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, Samsun.
- Kumar, A., Singh, K. M., Sinha, S. (2010) Institutional credit to agriculture sector in India: Status, performance and determinants. *Agricultural Economics Research Review* 23(2): 253-264.
- Küçüköğlü, E. (2019) Tarımsal kredilerin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkileri. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Adana.

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Olmayan Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanımının Değerlendirilmesi

- Manda, K. D. (1990) Smallholder credit repayment in Kenya: A case study of Lugari division in Kakamega district. MSc Thesis University of Nairobi.
- Mersha, D., Ayenew, Z. (2018) Determinants of access to finance of smallholder farmers: A study on members of agricultural cooperatives in Southwest Oromia Region, Ethiopia. *Horn of Africa Journal of Business and Economics* 1(1): 1-15.
- Musa, A. U., Kabuga, N. A. (2019) Determinants of access to credit among rural agricultural entrepreneurs in Katsina State, Nigeria. *Al-Qalam Journal of Economics*, Maiden Edition, 143-168.
- Mwonge, L. A., Naho, A. (2022) Smallholder Farmers' Perceptions towards Agricultural Credit in Tanzania. *Asian Journal of Economics, Business and Accounting* 22(6): 58-75.
- Nazari, M., Hasangholipour, T., Moosavi, S. (2011) Evaluation of influential factors on letter of credit debtors: A case study in one of the private banks in Islamic Republic of Iran. *Journal of Basic and Applied Scientific Research* 1(7): 509-515.
- Nyikal, R. A. (2007) Financing smallholder agricultural production in Kenya: Production for the market as a gauge of effective demand for credit. *AAAE Conference Proceedings*, 193-197.
- Ojiako, I. A., Ogbukwa, B. C. (2012) Economic analysis of loan repayment capacity of smallholder cooperative farmers in Yewa North Local Government Area of Ogun State, Nigeria. *African Journal of Agricultural Research* 7(13): 2051-2062.
- Olagunju, F. I., Ajiboye, A. (2010). Agricultural lending decision: A Tobit regression analysis. *African Journal of Food Agriculture Nutrition and Development* 10(5): 2516-2541.
- Öztürk, İ. (2013) Tarım işletmelerinin finansmanı ve kredilendirilmesi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Finansal Piyasalar ve Yatırım Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özvardar, B. (2019) Türkiye'de tarımsal finansman ve kredi uygulamaları: Tekirdağ ili örneği. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.
- Pandian, A. S. S., Selvakumar, K. N., Kumar, B. G. (2004) Factors influencing repayment performance of livestock farmers: An application of discriminant function analysis. *Indian Journal of Animal Sciences* 74(7): 783-786.
- Parasız, İ. (2003) Türkiye Ekonomisi, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Samson, A., Obademi, O. (2018) The determinants and impact of access to agricultural credit on productivity by farmers in Nigeria: Evidence from Oyo State, Nigeria. *Advances in Social Sciences Research Journal* 5(3): 252-265.
- Sayın, T. (1969) Ziraat Bankası'nda ve Tarım Kredi Kooperatifleri'nde Zirai Kredilerden İstifade Şartları, Şark Matbaası, Ankara.
- Sinha, M. K., Dhaka, J. P. (2013) Predicting risk of credit default using discriminant approach: A study of tribal dairy farmers from Jharkhand. *Munich Personal RePEc Archive*, 54158.
- Tura, E. G., Kenea, T., Kaso, T. (2016) Determinants of demand for credit among wheat and teff smallholder farmers in Central of Ethiopia (Arsi and South West Shewa). *American Research Journal of Business and Management* 3(1): 17 p.
- Tusha, R. (2019) Credit use and analysis in agricultural enterprises: The case study of Tirana/Albania. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Konya.
- Tüzün Rad, S., Aydoğdu, C. (2019) Tarımsal finansman: Mersin ilinde tarımsal kredi kullanımı. *TEAD*, 5(2): 58-67.
- Yola, E. (2019) Türk bankacılık sektöründe tarımsal krediler ve etkinliği. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bankacılık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.